

Kunnen alle vertolkers staan en lopen?

Begin 1994 vond het Koninklijk Landjuweel plaats, het grote concours van het amateurtheater. Win Van Berkel en Kurt Vanhoutte zagen enkele boeiende voorstellingen maar vooral een festival dat - in zijn 56ste jaar - aan verstarring lijdt.

Van 15 januari tot 26 februari 1994 werd in het Centrum voor Amateurkunsten (CVA) te Brussel-Anderlecht het Koninklijk Landjuweel gehouden. Deelnemers waren Rederijkerskamer Jhesus met der Balsemblomme uit Gent met *Maak madame niet wakker* van Jean Anouilh, Rederijkerskamer De Bloeyende Wijngaerd uit Berchem met *Harold en Maude* van Colin Higgins, Theater Hellespot uit Kortenberg met *Het haar van de hond* van Hugo Claus, Toneelkring Rembert uit Torhout met *Hedda Gabler* van Henrik Ibsen, Toneelkring Werkgroep 66 uit Brugge met *Kinderen van een mindere God* van Mark Medoff en Theater Argus uit Sint-Niklaas met *Het Misverstand* van Albert Camus.

Het CVA bedacht een randprogramma met theater, muziek, poëzie, fotografie en Dwarsweg, een wekelijks terugkerende speaker's corner waar ondergetekenden verondersteld werden de even tevooren geziene voorstellingen te analyseren. Aan de uitreiking van het Landjuweel werd in dit kader een "randjuweel" toegevoegd.

Verwachte kwaliteit

Het Landjuweel laat een versterde indruk na. Om te beginnen is er de keuze van de deelnemers: de kandidaten worden gekozen door een commissie waar de jury integraal deel van uitmaakt. De commissie hanteert criteria die zo goed als ongewijzigd zijn sinds 1922. De belangrijkste hiervan zijn geografische spreiding en verwachte kwaliteit.

Er wordt getracht alle Vlaamse provincies aan bod te laten komen. Mogelijke

kwaliteit wordt op die manier ondergeschikt aan de grenzen van een administratieve kaart. De idee dat de gezelschappen vragende partij zijn, moet hiervoor wijken: bij gebrek aan een Brabantse delegatie nam de jury zelf het initiatief en verzocht Theater Hellespot deel te nemen. Deze groep speelde bovendien *Het haar van de Hond* van Hugo Claus en genoot dan ook van de twijfelachtige huisregel dat gezelschappen die een Vlaams auteur brengen sowieso een extra premie krijgen.

De richtlijn omtrent de verwachte kwaliteit veronderstelt dat de commissie de door haar geselecteerde voorstellingen niet gezien heeft. Wel wordt gekeken naar de staat van dienst van de gezelschappen die zich als het ware met adellijken moeten bewijzen. Dit betekent dat de Landjuweelcommissie te rade gaat bij de jaarlijkse rapporten van de Provinciale Amateurtornooien, aan de hand waarvan subsidies werden toegekend. Op die manier kunnen vooral de best gesubsidieerde gezelschappen meedingen naar het Landjuweel (wat is deze prijs meer dan een bijkomende betoelaging?) maar bovendien getuigen deze lijsten van een belerende visie op theater. Het is in deze verslagen van de eerste ronde dat we de aanzet vinden van het soort theater dat op het Landjuweel zal komen te staan. Een aantal mogelijk interessante voorstellingen valt bij voorbaat uit de boot, omdat de groepen zich niet kunnen identificeren met de gesloten festivalstructuren of omdat ze niet passen in het subsidiëringssysteem dat al een eerste sluis vormt naar het Landjuweel.

De provinciale raad voert haar taak uit met een haast mathematische zin voor nauwgezetheid. De evaluatie gebeurt telkens via een "beoordelingsblad" dat bestaat uit een twintigtal gestandaardiseerde vragen. De taak van de heren juryleden bestaat er dan in twintig keer het gepaste hokje - van "zeer goed" tot "onvoldoende" - aan te kruisen. Het spreekt dat een gefixeerd evaluatiemodel als dit iedere vernieuwende of van het model afwijkende creatie op voorhand uitsluit. De lijst wemelt van vragen die gaan van "Heeft de groep de inhoud van het drama begrepen?", "Past het drama in de sociaal-culturele doelstellingen van de groep?", tot "Kunnen alle vertolkers staan en lopen?" Het theater wordt hier gereduceerd tot een vehikel van de tekst. In één adem wordt ook de dramatekst teruggeschreefd naar een eenduidige, schijnbaar objectief vaststelbare betekenis, één interpretatie waarover de jury zich het alleenrecht toeëigent om vervolgens iedere andere opvatting als onjuist af te doen.

Conformisme

Welke gevolgen heeft dat alles voor het profiel van het Koninklijk Landjuweel? Vooreerst zijn er de theatermakers die zich met het oog op het festival oriënteren naar de - voorspelbare - smaak van de jury. De groepen die niet in dergelijk conformisme vervallen, zijn zo slecht vertegenwoordigd (Theater Argus met *Het Misverstand* en in mindere mate De Bloeyende Wijngaerd met *Harold en Maude*) dat ze op het geheel van het festival weinig of geen impact hebben.

Wie het spel meespeelt, gehoorzaamt de regels. Deze houding vertaalt zich in dorre opvoeringen die getuigen van een fantasieloze tekstbenadering en een vlakke verbeeldingskracht. Zelden is er een moment dat blijk geeft van een eigen interpretatie of een markant inzicht. In de meeste gevallen is de voorstelling weinig meer dan een lezing van de woorden zoals de auteur die heeft neergeschreven. Van een theatrale verwerking, laat staan van een theatraal spel van de tekst is geen sprake. Persoonlijk accenten die de geest van de theatermaker en vooral van zijn/haar tijd uitdrukken, blijven achterwege zodat de meesten niet verder komen dan een volstrekt achterhaald anekdotisch realisme. Maar al te vaak wordt het publiek geconfronteerd met een oninteressante, oppervlakkige weergave van de werkelijkheid. De houdbaar-